

ПРО ОКРЕМІ АСПЕКТИ НЕПРИБУТКОВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

В. Тронін, к.ю.н. доцент

Дніпровський державний аграрно- економічний університет

Серед основних проблем у діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, які створювалися без мети одержання прибутку й діяли згідно приписів Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 року [1], з огляду на певні невідповідності цього закону приписам інших законодавчих актів, зокрема Податковому кодексу України, варто назвати проблеми визнання, реєстрації та функціонування їх в якості саме неприбуткових організацій.

21.07.2020 р. Верховною Радою України, з метою комплексного врегулювання правовідносин, пов'язаних з утворенням та діяльністю сільськогосподарських кооперативів, прийнято Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» [2], який за своєю природою є новою редакцією Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17.07.1997р.

Новим законом передбачено низку новацій, серед яких варто виокремити: скасування поділу сільськогосподарських кооперативів на виробничі та обслуговуючі; встановлення для членів (засновників) сільськогосподарських кооперативів можливості самостійного обрання видів та форм діяльності з встановленням мети одержання прибутку чи без наявності такої мети; запровадження спеціальних положень про кооперативну освіту, розвиток співпраці між сільськогосподарськими кооперативами, участь сільськогосподарських кооперативів у реалізації соціальних функцій у сільській місцевості; врахування інтересів територіальної громади тощо.

Положення нового Закону щодо можливості сільськогосподарських кооперативів самостійно обирати види та форми господарської діяльності з метою одержання прибутку чи без такої мети істотним чином впливає на систему та режими оподаткування цього суб'єкту господарювання.

З огляду на те, що попередній Закон містив положення, які передбачали можливість розподілу залишку фінансового результату господарської діяльності кооперативу у вигляді кооперативних виплат та виплат на паї, а також що при ліквідації кооперативу майно, яке залишилося після здійснення першочергових виплат, повинно було розподілятися між членами, що прямо суперечить критеріям неприбутковості, органи Державної податкової служби України, до повноважень якої належить ведення Реєстру неприбуткових організацій України, відмовляли кооперативам у визнанні їх неприбутковими організаціями, посилаючись на невідповідність цих положень вимогам Податкового кодексу України, зокрема п.133.4.1 ст.133 [3].

З метою усунення таких колізій та суперечливості чинного законодавства, законодавці у новому Законі зробили спробу вирішити існуючу невідповідність. Так, згідно приписів ч. 5 ст. 25 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21.07.2020 р., встановлено неможливість виплати дивідендів та патронажних дивідендів у кооперативі, який діє без мети одержання прибутку [2].

Частиною 5 статті 33 цього закону встановлено, що у разі ліквідації сільськогосподарського кооперативу, що діє без мети одержання прибутку, його майно та кошти після задоволення вимог кредиторів сільськогосподарського кооперативу, здійснення виплати членам такого кооперативу частини попередньо надлишково сплаченої вартості послуг, наданих їм кооперативом, оплати праці, розрахунків із сільськогосподарським кооперативним об'єднанням, членом якого він є, передаються за рішенням загальних зборів такого кооперативу іншому сільськогосподарському кооперативу (сільськогосподарському кооперативному об'єднанню), що діє без мети одержання прибутку, або іншому сільськогосподарському кооперативу, сільськогосподарському кооперативному об'єднанню, що діє з метою одержання прибутку (для зарахування до фонду розвитку такого кооперативу, кооперативного об'єднання), а в разі неприйняття такого рішення зараховуються відповідно до закону до державного або місцевого бюджету. Поворотні цільові внески, зараховані до спеціального фонду сільськогосподарського кооперативу, підлягають поверненню членам такого кооперативу у порядку, встановленому цим Законом.

Але при цьому, нормами нового Закону встановлено й спеціальні вимоги щодо визнання сільськогосподарського кооперативу неприбутковою організацією. Так, відповідно до ч.4 ст.5 Закону сільськогосподарський кооператив провадить діяльність без мети отримання прибутку, є неприбутковою організацією, якщо його діяльність відповідає сукупності таких ознак:

- кооператив не здійснює виробництво сільськогосподарської продукції та надає послуги виключно своїм членам;
- кооператив не придбаває права власності на сільськогосподарської продукції, вироблену, вирощену, відгодовану, виловлену або зібрану (заготовлену) його членами – виробниками даної продукції, які при цьому є її власниками;
- кооператив відповідає вимогам, установленим пп. 133.4.1 п. 133.4 ст. 133 ПК України для неприбуткових організацій.

За думкою законодавців такий механізм відповідає практиці правозастосування розвинутих європейських країн, у яких, згідно з законодавством патронажні дивіденди не оподатковуються як прибуток кооперативу - уже член кооперативу сплачує з нього податок відповідно до свого особистого доходу чи прибутку та обраної системи оподаткування.

Патронажний дивіденд у кооперативі не оподатковується, надходить до члена, перекидає його збиток, а податок беруть лише з прибутку, тобто з

перевищення патронажного дивіденду над збитком члена кооперативу. Вочевидь, з боку держави це справедливіше й чесніше.

Література:

1. Про сільськогосподарську кооперацію. Закон України від 17.07.1997//

Відомості Верховної Ради України. 1997. № 39. ст.261.

2. Про сільськогосподарську кооперацію. Закон України від 21.07.2020//

Офіційний вісник України, 2020, №67, ст. 2150.

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010// Офіційний вісник України, 2010, №92 (частина 1), ст. 3248.